

УДК 336.7:330.3

Алі Хаземович КОШМАН

аспірант кафедри банківської справи,

Державний торговельно-економічний університет, Україна,

e-mail: a.koshman@knute.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5835-0412>

СТАЛЕ ФІНАНСУВАННЯ У ЗАРУБІЖНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКАХ

Кошман, А. Х. Стале фінансування у зарубіжних та вітчизняних банках. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2024. № 3-4 (90-91). С. 89–107.

Анотація. *Стаття присвячена порівняльному аналізу підходів до сталого фінансування, які впроваджуються у зарубіжних та українських банках. Розглянуто ключові концепти сталого фінансування в різних країнах та визначено основні тенденції їх розвитку. Дослідження аналізує нормативно-правові основи, фінансові інструменти та практики управління ризиками, які застосовуються в контексті сталого розвитку. Особливу увагу приділено бар'єрам, з якими стикаються українські банки у процесі адаптації міжнародних стандартів, а також надано рекомендації щодо подолання цих викликів. Обґрунтовано необхідність законодавчих реформ та підвищення обізнаності учасників ринку щодо інтеграції принципів ESG (екологічних, соціальних та управлінських аспектів) у фінансову діяльність. Наведено детальний аналіз зростаючого попиту на зелені фінансові інструменти, зокрема зелені облігації на глобальному ринку та зазначено, що Україна лише на початковій стадії розвитку цього сегменту. Висвітлено регуляторні ініціативи, такі як Європейська зелена угода, які сприяють поширенню сталих практик. Натомість відсутність подібних ініціатив в Україні стримує широкомасштабне впровадження сталого фінансування. Дослідження також акцентує увагу на соціальній відповідальності бізнесу як важливому елементі сталого фінансування, який залишається недостатньо розвиненим в Україні порівняно з іншими країнами. У підсумку обґрунтовано, що для формування комплексного підходу до сталого фінансування в Україні необхідні реформи правової бази, розробка нових фінансових продуктів та підвищення обізнаності фінансових установ і інвесторів щодо інтеграції принципів ESG. Ключовими кроками для покращення впровадження сталих практик у банківському секторі України визначено прозорість фінансової звітності та запровадження обов'язкових стандартів звітності.*

Ключові слова: *стале фінансування; ESG-фактори; фінансові установи; зелена облігація; управління ризиками; міжнародний досвід.*

Ali KOSHMAN

*Postgraduate student of Banking Department, State University of Trade
and Economics, Ukraine, e-mail: a.koshman@knute.edu.ua,*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5835-0412>

SUSTAINABLE FINANCING IN FOREIGN AND UKRAINIAN FINANCIAL INSTITUTIONS

Koshman, A. (2024). Sustainable financing in foreign and Ukrainian financial institutions [Stale finansuvannia v zarubizhnykh ta vitchyznianskykh bankakh], *Socio-economic research bulletin, Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen'* (ISSN 2313-4569), Odesa National Economic University, Odesa, No. 3-4 (90-91), pp. 89–107.

Abstract. The article is devoted to the comparative analysis of sustainable financing approaches implemented in foreign and Ukrainian banks. Key concepts of sustainable finance in various countries are considered, and the main trends in their development are determined. The study analyzes the regulatory frameworks, financial instruments, and risk management practices that are employed in the context of sustainable development. It also highlights the barriers Ukrainian banks face in the process of adapting international standards and offers recommendations for overcoming these challenges. The need for legislative reforms and raising awareness among market participants regarding the integration of ESG (environmental, social and governance aspects) principles into financial activities is substantiated. A detailed analysis of the growing demand for green financial instruments, including green bonds, on the global market is provided, noting that Ukraine is only at the initial stage of development in this segment. Regulatory initiatives, such as the European Green Deal, that contribute to the spread of sustainable practices are highlighted. In contrast, Ukraine's lack of similar initiatives hampers the broader implementation of sustainable financing. Furthermore, the research addresses the social responsibility of businesses, an essential element of sustainable finance, and how this aspect is underdeveloped in Ukraine compared to other countries. As a result, it is substantiated that in order to form a comprehensive approach to sustainable financing in Ukraine, reforms of the legal framework, the development of new financial products, and raising awareness among financial institutions and investors regarding the integration of ESG principles are necessary. The key steps for improvement of sustainable practices implementation in the banking sector of Ukraine are identified as transparency of financial reporting and introduction of mandatory reporting standards.

Keywords: sustainable financing; ESG factors; financial institutions; green bonds; risk management; international experience.

JEL classification: G210; G320; G560

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.3-4\(90-91\).2024.89-107](https://doi.org/10.33987/vsed.3-4(90-91).2024.89-107)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сталий розвиток та фінансування стали важливими концепціями у сучасному світі, адже екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори набувають дедалі більшого значення у фінансовому секторі. Банки відіграють ключову роль у цьому процесі, оскільки вони не лише фінансують компанії та проєкти, але й сприяють впровадженню стійких практик через розробку відповідних фінансових продуктів, таких як зелені облігації та кредити на екологічні ініціативи. Досвід країн Європейського Союзу та інших розвинених економік демонструє позитивний вплив сталого фінансування на розвиток національних економік та сприяння боротьбі зі зміною клімату [1].

Однак, в Україні сталий розвиток фінансового сектору ще на початковій стадії. Незважаючи на певні позитивні зрушення, українські банки стикаються з низкою перешкод, включаючи нерегулярність звітності за ESG-критеріями, низький рівень доступу до міжнародних фінансових ринків та високі вимоги до отримання кредитів [2]. Це підкреслює актуальність дослідження, яке спрямоване на аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження сталого фінансування, а також виявлення ключових викликів та можливостей для його розвитку в Україні.

Зростаюча роль сталого фінансування зумовлена міжнародними ініціативами, такими як Цілі сталого розвитку ООН та Паризька кліматична угода, що ставлять перед банківським сектором нові вимоги щодо інтеграції ESG-факторів у свою діяльність [3; 4]. Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє окреслити перспективи

розвитку сталого фінансування в Україні та сприяє пошуку оптимальних шляхів інтеграції відповідних практик у національну банківську систему.

Впровадження сталого фінансування у банківському секторі стикається з низкою викликів, які перешкоджають ефективній реалізації відповідних стратегій. Одним із ключових бар'єрів є недостатній рівень транспарентності та звітності, особливо у країнах із перехідними економіками, таких як Україна. Нерегулярна або фрагментарна звітність щодо ESG-факторів ускладнює оцінку реального стану банків у контексті їх екологічної, соціальної та управлінської відповідальності.

Іншим важливим викликом є високий рівень фінансових та макроекономічних ризиків, що посилюються нестабільною економічною ситуацією, низькою платоспроможністю підприємств та високими вимогами до кредитування. Багато компаній не можуть отримати доступ до сталого фінансування через жорсткі умови отримання кредитів, що, у свою чергу, обмежує їхні можливості для інвестування у проєкти, пов'язані зі зменшенням вуглецевого сліду чи іншими екологічними ініціативами [5]. Це особливо актуально для українських підприємств, де високі кредитні ризики та корупційні загрози стримують розвиток сталого фінансування.

Окрім цього, міжнародні інвестори відзначають низький рівень довіри до банківської системи України, що ускладнює залучення капіталу на міжнародних ринках [6]. Високий рівень корупції, недосконала правова база та нерегулярне дотримання стандартів ESG призводять до того, що вітчизняні банки не можуть повною мірою інтегруватися у глобальні фінансові системи, де сталий розвиток стає важливим критерієм для прийняття інвестиційних рішень.

Водночас у зарубіжних банках, особливо у розвинених країнах, виклики часто пов'язані з необхідністю балансу між економічною ефективністю та соціальною відповідальністю. Наприклад, процеси інтеграції ESG-факторів вимагають суттєвих інвестицій, що не завжди окупаються у короткостроковій перспективі. Зі зростанням вимог щодо зниження вуглецевих викидів банки також повинні адаптувати свої кредитні політики, що вимагає зміни усталених підходів до оцінки ризиків та фінансових інструментів [6].

Таким чином, актуальність викликів у сфері сталого фінансування полягає не лише в адаптації банківських систем, але й у пошуку оптимальних моделей фінансування для збереження балансу між прибутковістю та стійкістю.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Сфера сталого фінансування активно досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями та аналітиками. Зарубіжні дослідження у більшості випадків фокусуються на аналізі впливу ESG-факторів на фінансові показники банків, ефективність впровадження стійких практик та оцінку ризиків, пов'язаних з інтеграцією принципів сталого розвитку.

Зокрема, у дослідженні «ESG and asset quality in the banking industry: The moderating role of financial performance» автори M. Cantero-Saiz, S. Polizzi та E. Scannella показують, що банки, які активно впроваджують ESG-практики, демонструють кращі фінансові результати у довгостроковій перспективі порівняно з традиційними установами [7]. Такі банки мають більший доступ до інвестиційних ресурсів завдяки зростаючому інтересу інвесторів до стійких фінансових продуктів.

У роботі «Green Bonds as a Tool for Sustainable Development» автори M. Alamgir та M. Cheng аналізують, як інноваційні фінансові інструменти, такі як зелені облігації, сприяють зниженню фінансових ризиків та стимулюють розвиток екологічно орієнтованих бізнес-проєктів [8].

У дослідженні «Reputation Risk Mitigation through ESG Practices in Banking» автор Bhavesh Gandhi підкреслює, що впровадження сталого фінансування сприяє зниженню репутаційних ризиків для банків і підвищенню довіри з боку клієнтів та інвесторів [9].

Крім того, робота Я. Херекар «Стандарти розкриття ESG для небанківських фінансових установ з рекомендаціями» аналізує міжнародні стандарти звітності за ESG-критеріями та їх застосування у вітчизняному банківському секторі, підкреслюючи важливість адаптації цих стандартів до місцевих умов [10]. Досвід європейських країн свідчить про те, що впровадження екологічного ризик-менеджменту сприяє підвищенню ефективності сталого фінансування, особливо у банківському секторі [11].

Серед вітчизняних досліджень питання сталого фінансування також набуває значної уваги, особливо з огляду на інтеграцію України у глобальні фінансові ринки. Глибокий аналіз впливу сталого фінансування на банківську систему України представлений у роботі «Сталий розвиток банківського сектору в Україні в умовах воєнного стану» автора О. Матусевича, який звертає увагу на нерегулярність звітності за ESG-критеріями у вітчизняних банках та потребу в стандартизації цього процесу [12].

Дослідження «Green bonds as a perspective financial instrument for bank investment in Ukraine» О. Рац та А. Алфімової розкриває роль зелених облігацій як інструменту сталого фінансування у вітчизняних фінансових установах, підкреслюючи недостатню капіталізацію та низький обсяг емісії таких облігацій в Україні порівняно з Європейським Союзом [5]. У роботі «ESG-ризик у банківській сфері» автор фокусується на викликах інтеграції ESG-факторів у діяльність українських банків, зокрема, на проблемах правової невизначеності та відсутності державних стимулів для сталого розвитку [13]. Дослідження «ESG risk management in Ukrainian banks» Г. Бортнікова та О. Любіча підкреслює важливість інтеграції ESG-критеріїв у банківські кредитні політики для покращення управління ризиками, пов'язаними з кліматичними змінами та іншими екологічними загрозами [14].

Впровадження європейської моделі регулювання діяльності банків передбачає інтеграцію ESG-факторів у банківські стратегії. Це підвищує прозорість та дозволяє ефективніше керувати екологічними ризиками, що обговорюється в сучасних дослідженнях [15]. Одним із ключових аспектів впровадження сталого фінансування є управління ESG-ризиками, які охоплюють екологічні, соціальні та управлінські виклики для банківської системи [16].

Аналіз зарубіжних і вітчизняних досліджень підтверджують актуальність проблематики сталого фінансування та його важливу роль у розвитку банківської системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існуючі наукові розробки вчених охоплюють різні аспекти проблематики сталого фінансування. Натомість залишаються недостатньо дослідженими питання, які стосуються інтеграції ESG-факторів у кредитну політику банків, взаємозв'язку між сталим фінансуванням та фінансовою стабільністю банків, а також визначення векторів запровадження найкращого зарубіжного досвіду щодо сталого фінансування у вітчизняну банківську практику.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення основних тенденцій та викликів сталого фінансування у зарубіжних та вітчизняних банках, а також

розробка рекомендацій щодо підвищення його результативності у вітчизняному банківському секторі з урахуванням найкращої міжнародної практики.

У процесі дослідження висунуто гіпотезу щодо доцільності впровадження міжнародних стандартів ESG у діяльність українських банків для підвищення їхньої фінансової стабільності та конкурентоспроможності. Для її обґрунтування планується: провести комплексний аналіз впровадження ESG-факторів у банківську діяльність; визначити їхній вплив на традиційні ризики; дослідити практику сталого фінансування в окремих зарубіжних країнах; ідентифікувати труднощі з якими стикаються українські банки під час впровадження сталого фінансування й надати рекомендації щодо їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий фінансовий розвиток став предметом численних наукових досліджень, які пропонують різноманітні підходи до його визначення та реалізації. Основною метою систематизації цих підходів є виявлення їхніх спільних рис, відмінностей та практичних застосувань у контексті банківської діяльності.

Перш за все, варто зазначити, що сталий фінансовий розвиток охоплює три основні аспекти: економічний, соціальний та екологічний. Ці три складові часто відомі як «тріада сталого розвитку». У своїй роботі «Sustainable Finance: A Comprehensive Overview» S. Sommer підкреслює, що сталий фінансовий розвиток має забезпечити баланс між економічним зростанням та екологічною стабільністю, водночас підтримуючи соціальний розвиток [17]. Згідно з дослідженням, проведеним Herwig Peeters у роботі «Sustainable Development and the Role of the Financial World», важливим аспектом сталого фінансування є активна участь фінансових установ у реалізації цілей сталого розвитку (ЦСР), встановлених Організацією Об'єднаних Націй [18]. Автор підкреслює, що банки повинні адаптувати свої стратегії кредитування та інвестицій до потреб сталого розвитку, включаючи фінансування екологічно чистих технологій та проєктів, що мають позитивний соціальний вплив.

Особливу увагу варто звернути на підхід, що розглядає сталий фінансовий розвиток як механізм, що стимулює інновації в банківському секторі. У своїй роботі «Innovations in Sustainable Finance» автор D. Henry вказує на необхідність впровадження нових фінансових інструментів, таких як зелені облігації та соціально відповідальні інвестиції, які можуть суттєво поліпшити доступ до фінансування для сталих проєктів [19]. Систематизація наукових підходів до сталого фінансування вказує на те, що це багатогранне явище вимагає комплексного аналізу, який охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти. Вивчення цих підходів дозволяє визначити ключові фактори, що впливають на успішність реалізації принципів сталого фінансування в банківській системі, а також сприяє формуванню рекомендацій для поліпшення практики сталого розвитку в Україні.

Проте, для прискорення цього процесу необхідно створити сприятливі умови, включаючи покращення правової бази та стимулювання підприємств до впровадження сталих практик. Таким чином, незважаючи на певний прогрес, впровадження сталих фінансових практик в Україні залишається на початковій стадії. Для подальшого розвитку цієї сфери важливо зосередитися на вдосконаленні системи звітності, розширенні доступу до фінансування для екологічних проєктів та формування довіри між банками та їх клієнтами.

На сьогодні сталий розвиток фінансових систем у світі стає не лише модним трендом, але й необхідною умовою для забезпечення економічної стабільності, соціальної справедливості та екологічної стійкості. У цьому контексті Європейський Союз та США є ключовими гравцями, які задають тон для глобальної фінансової архітектури. Аналізуючи тенденції сталого фінансування в цих регіонах, можна побачити, як інтеграція екологічних, соціальних і управлінських (ESG) факторів у фінансові практики стає основою для сталого розвитку. Європейський Союз завжди був на передовій у впровадженні сталих фінансових практик. Однією з основних ініціатив є «Європейський зелений курс», що передбачає перехід ЄС до економіки з нульовими викидами парникових газів до 2050 року. Ця стратегія охоплює широкий спектр політик, включаючи енергетичну ефективність, відновлювальні джерела енергії та зелені інвестиції [20].

У 2023 році ЄС продовжує реалізовувати свою стратегію через ухвалення нових регуляцій, таких як оновлення таксономії сталого фінансування, що тепер включає більше секторів економіки, щоб задовольнити зростаючий попит на екологічні інвестиції. Згідно з даними Єврокомісії за останні три роки обсяги зелених облігацій в ЄС досягли 600 мільярдів євро, що свідчить про зростаючий інтерес інвесторів до проєктів, пов'язаних із змінами клімату [21].

Показовим прикладом успішного впровадження екологічних інвестицій є BNP Paribas – одного із найбільших банків у Європі, який у 2022 році оголосив про зобов'язання скоротити свій кредитний портфель для нафтогазових проєктів на 80% до 2030 року. У рамках цієї ініціативи BNP Paribas інвестує у проєкти, пов'язані з відновлювальною енергією, і планує збільшити фінансування таких проєктів до 300 мільярдів євро до 2025 року [22].

Зелені облігації стали важливим інструментом для залучення капіталу на проєкти, пов'язані зі змінами клімату. Згідно з даними Climate Bonds Initiative, обсяг глобального ринку зелених облігацій зріс до 305,4 мільярдів доларів США у 2020 році, а починаючи з 2021 року цей показник перевищує 500 мільярдів доларів щорічно, впевнено наближаючись до 600 мільярдів доларів за результатами 2023 року (табл. 1) [23].

Таблиця 1

Обсяг випуску глобального ринку зелених облігацій (млрд. USD)

Рік	Сума (млрд. USD)
2016	85,3
2017	160,1
2018	172,8
2019	274,6
2020	305,4
2021	593,9
2022	509,6
2023	587,6

Джерело: складено автором на основі Climate Bonds Initiative (2023) [23]

В ЄС зелені облігації стали важливим елементом фінансування екологічних проєктів. Зокрема, Німеччина, Франція та Італія активно випускають зелені облігації, щоб фінансувати переходи на відновлювальні джерела енергії. Наприклад, у 2022 році Німеччина випустила зелені облігації на суму 11 млрд. євро

для фінансування проєктів, пов'язаних з енергоефективністю та відновлювальною енергією [24], натомість Франція у тому ж році випустила зелені облігації на суму 10 млрд. євро, які використовуються для фінансування проєктів зі збереження біорізноманіття, водних ресурсів та енергоефективності у державному секторі [25].

Зелені облігації стали одним із найпопулярніших інструментів для фінансування проєктів, що сприяють екологічному сталому розвитку. Їх емісія, як було зазначено вище, активно зростає, особливо в таких країнах, як США, Німеччина та Франція. Зокрема, у 2023 році ринок зелених облігацій у Європі досяг рекордних показників. Європейський Союз продовжує залишатися лідером у цій сфері завдяки програмам, спрямованим на скорочення викидів вуглецю та підтримку екологічно відповідальних проєктів [26]. Цей інструмент став основою для фінансування проєктів з розвитку відновлюваної енергетики, екологічно чистого транспорту та модернізації інфраструктури.

США, у свою чергу, також активно впроваджують принципи сталого фінансування, хоча і з деякими затримками порівняно з ЄС. У 2021 році адміністрація президента Джо Байдена оголосила про амбіційний план інвестицій у інфраструктуру, що включає значні вкладення у проєкти, пов'язані зі змінами клімату. У рамках цього плану, до 2023 року було інвестовано понад 500 млрд. дол. в екологічні ініціативи [27]. Bank of America, один із найбільших банків США, є активним гравцем на ринку сталого фінансування. У 2023 році банк оголосив про запуск нової програми «Environmental Business Initiative», яка передбачає інвестиції в обсязі 1 трильйон доларів до 2030 року на підтримку проєктів з відновлювальної енергії, енергоефективності та сталого будівництва [28].

Однак, варто зазначити, що емісія зелених облігацій нерозривно пов'язана з рівнем ризику та ВВП країн. Як показує аналіз, країни з вищим рівнем ВВП мають більші можливості для емісії таких облігацій, оскільки можуть дозволити собі вкладати значні кошти в проєкти, які приносять довгострокову вигоду. Водночас, ризики, пов'язані з зеленими облігаціями, можуть бути нижчими в країнах з високим рівнем екологічного регулювання та прозорою системою звітності [23]. Рівень емісії цих інструментів завжди залежить від низки факторів, включаючи рівень економічного розвитку країни та регуляторне середовище.

Згідно зі статистичними даними Climate Bonds Initiative, країни з вищим ВВП мають більший потенціал для емісії зелених облігацій. Наприклад, у США, де ВВП у 2023 році досягнув понад 25 трильйонів доларів, обсяг випущених зелених облігацій перевищив 300 мільярдів доларів [29]. Це можна пояснити тим, що країни з вищим економічним розвитком мають більші можливості для фінансування екологічних проєктів, тоді як країни з низьким ВВП стикаються з проблемами залучення коштів через високі фінансові ризики. Водночас, існує сильна кореляція між рівнем ризику і обсягом емісії зелених облігацій. Чим вище рівень ризику в країні, тим менший обсяг зелених облігацій може бути випущено. Це пояснюється тим, що інвестори надають перевагу країнам з низьким рівнем ризику та стабільною економічною ситуацією. Наприклад, у країнах Африки та Латинської Америки, де економічна нестабільність залишається високою, обсяг емісії зелених облігацій є значно меншим, порівняно з країнами ЄС або США [23].

В табл. 2 наведено основні тенденції сталого фінансування в Європейському Союзі, США та в Україні в 2021–2023 рр.

Таблиця 2

Тенденції сталого фінансування в Європейському Союзі, США та в Україні (2021–2023)

Параметри	Європейський Союз	США	Україна
Обсяг емісії зелених облігацій	Понад 600 млрд. євро	Понад 300 млрд. доларів	Приблизно 2 млрд. доларів
Основні сектори інвестицій	Відновлювана енергетика, сталий транспорт, енергоефективність	Відновлювана енергетика, інфраструктура	Відновлювана енергетика, екологічні проекти
Регуляторні ініціативи	Європейський зелений курс, Таксономія ЄС	Green New Deal, SEC ESG Disclosure Guidance	Національна стратегія екологічного розвитку
Популярність ESG інструментів	Висока, активне впровадження в банках	Розвивається, багато інвестиційних фондів	Зростаюча, але обмежена ресурсами
Соціальні інвестиції	Соціальні облігації для боротьби з нерівністю	Фінансування соціально відповідальних проєктів	Відсутні системні ініціативи
Ставлення інвесторів	Підвищена увага до екологічних і соціальних аспектів	Зростаючий інтерес до ESG факторів	Збільшення інтересу, але нерегулярне

Джерело: складено автором на основі [23; 30; 31]

Попри значний прогрес, обидва регіони стикаються з серйозними викликами. В ЄС та США недостатня кількість чітких стандартів для вимірювання та оцінки ESG-факторів, що ускладнює інтеграцію цих показників у фінансові рішення [32]. Крім того, висока вартість переходу до сталих практик може бути перешкодою для малих і середніх підприємств (МСП), які не завжди мають доступ до необхідних ресурсів.

Важливо зазначити, що Citibank, один із провідних банків США, у 2022 році оприлюднив звіт, де зазначено, що 80% його інвесторів звертають увагу на ESG-фактори при ухваленні рішень про інвестування. Це підтверджує той факт, що сталий розвиток стає не тільки етичною вимогою, але й бізнес-перевагою [33].

Перспективи сталого фінансування в ЄС та США виглядають обнадійливо. Зростаючий інтерес інвесторів до екологічних проєктів і сталих практик свідчить про те, що фінансові установи та компанії повинні бути готовими адаптуватися до нових реалій. Очікується, що в найближчі роки ринок зелених облігацій продовжить зростати, а нові інструменти сталого фінансування будуть впроваджуватися дедалі активніше [29]. У світлі глобальних викликів, таких як зміна клімату та соціальна нерівність, сталий розвиток стає не просто вибором, а необхідністю. Важливо, щоб фінансові системи враховували ці виклики та адаптувалися до нових умов.

Аналізуючи тенденції сталого фінансування в ЄС та США, можна констатувати, що обидва регіони роблять значні кроки у напрямку інтеграції ESG-факторів у свої фінансові системи. Проте, для досягнення сталого розвитку навіть банкам цих країн важливо подолати існуючі виклики, такі як недостатність чітких стандартів і висока вартість переходу.

Сучасна світова фінансова система знаходиться на етапі значних змін, спрямованих на інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських (ESG) принципів у стратегії та фінансові продукти. Ці принципи стають визначальними чинниками не лише у сфері відповідального інвестування, але й у прийнятті рішень банками та їх клієнтами.

На сьогодні особлива увага до ESG стала основою для розробки нових фінансових інструментів, таких як:

- зелені облігації (green bonds), що сприяють фінансуванню проєктів з низьким рівнем впливу на довкілля;
- сталий кредит (sustainable loans), що надається під екологічно та соціально відповідальні проєкти;
- соціальні облігації (social bonds), які фінансують соціальні ініціативи, спрямовані на покращення добробуту населення.

Ці фінансові продукти не лише сприяють досягненню цілей сталого розвитку, але й відкривають нові можливості для підвищення конкурентоздатності банків та їх прибутковості. Крім цього, інвестори дедалі частіше надають перевагу проєктам, які відповідають ESG-принципам, що підвищує привабливість сталих фінансових інструментів. Зокрема, зелені облігації та сталий кредит не тільки сприяють екологічній стійкості, але й покращують репутацію банків на міжнародних ринках.

Водночас важливо розуміти, що ESG-продукти підвищують фінансову стабільність банків та знижують ризики. Вкладення у проєкти з високим рівнем екологічної або соціальної відповідальності дозволяють банкам зменшити ймовірність дефолтів і покращити їх репутацію. Однак, слід також враховувати, що ESG-продукти вимагають більшого рівня звітності та прозорості з боку фінансових установ, що може бути викликом для банків, особливо в країнах, де відсутні чіткі регуляторні вимоги щодо ESG-факторів.

Сталий розвиток і фінансування в Україні залишаються актуальними питаннями, особливо в контексті європейської інтеграції та кліматичних викликів, які стоять перед країною. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, українські банки зіткнулися з необхідністю реформування своїх фінансових інструментів і політик для відповідності вимогам екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG). Однак, незважаючи на ці ініціативи, сталий фінансовий ринок в Україні ще перебуває на ранніх стадіях розвитку. Станом на 2023 рік українські банки, зокрема ті, що визнані системно важливими, поступово впроваджують сталу фінансову політику, проте ці зусилля часто фрагментарні та обмежені. Серед ключових системно важливих банків, які займаються впровадженням ESG-принципів, можна виділити ПриватБанк, Ощадбанк, Укрексімбанк та Райффайзен Банк Аваль [34]. Більшість банків у своїх звітах починаючи з 2021 року почали враховувати ESG-фактори як необхідний елемент для збереження фінансової стабільності та підтримки стійкості в умовах зовнішніх викликів, таких як економічна нестабільність та військовий конфлікт. Проте, на відміну від європейських та американських ринків, де ESG-фінансування є невід'ємною частиною діяльності, в Україні цей процес відбувається дещо повільніше. ПриватБанк, як один з лідерів банківського сектору, почав впроваджувати ESG-фактори, зокрема зосередивши увагу на соціальних та управлінських аспектах. У 2023 році банк опублікував оновлений звіт [34], у якому відображено результати впровадження соціальних ініціатив для співробітників та місцевих громад. Проте, екологічна складова ще залишається недостатньо розвинутою. Натомість,

Ощадбанк, який намагається дотримуватися міжнародних стандартів ESG, оголосив про впровадження програм з енергоефективності та підтримки екологічних проєктів у рамках своєї кредитної політики [35]. У 2022 році банк став учасником програми ЄБРР з фінансування енергоефективних проєктів, що є позитивним кроком у напрямку до сталого фінансування. Укресімбанк також активно займається підтримкою екологічних проєктів, що фінансуються з міжнародних джерел, таких як Світовий банк та ЄБРР. У 2021 році банк виділив більше 300 млн. грн. на фінансування проєктів у сфері відновлюваної енергетики. Втім, екологічна складова залишається більше ініціативною, ніж інституційно закріпленою практикою. Ці банки відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності країни, тому впровадження ними ESG-принципів має значний вплив на економіку в цілому. Проте, рівень інтеграції цих принципів значно відрізняється між банками, а звітність з питань сталого розвитку часто залишається на початковому етапі розвитку.

Звіти українських банків за 2021 рік містять перші спроби впровадження ESG-принципів, але більшість із них є переважно описовими. Наприклад, Ощадбанк і ПриватБанк публікують регулярні звіти про соціальні програми, такі як підтримка місцевих громад та благодійні проєкти, однак їх екологічні стратегії лише формуються. Звіти банків часто не містять конкретних показників щодо впливу на довкілля або не розкривають детально екологічні ризики. Цей недолік у звітності можна пов'язати з недостатньою кількістю інструментів для вимірювання ефективності ESG-політик у вітчизняному контексті. Наприклад, в останньому звіті Райффайзен Банк Аваль акцент зроблено на соціальній відповідальності, але недостатньо уваги приділено екологічним інвестиціям або стратегіям скорочення викидів CO₂. Згідно з даними Moody's [36] та Fitch [37], рівень сталого фінансування в українських банках поки що не відповідає глобальним стандартам. У 2022 році агентство Moody's оцінило рівень впровадження ESG-принципів в українських банках як «обмежений», що відображає відсутність системного підходу до цього питання на державному рівні. Fitch Ratings також зазначає, що українські банки стикаються з низкою викликів при впровадженні сталого фінансування, зокрема через обмежений доступ до міжнародних ринків капіталу та недостатню регуляторну підтримку. Агентство підкреслює, що для більш ефективної інтеграції ESG-принципів необхідні кардинальні реформи в регуляторному середовищі.

Хоча в Україні питання сталого фінансування набуває дедалі більшої актуальності, однак рівень впровадження таких практик поки що недостатній. Аналіз поточної ситуації та досліджень створюють загальну картину, яка підтверджує висунуту гіпотезу, що ефективне стале фінансування не лише сприяє сталому розвитку, але й відкриває нові можливості для інвестицій. Проте, для реалізації цих можливостей необхідно подолати існуючі виклики, з якими стикаються банки в Україні.

По-перше, спостерігається нерегулярне подання звітності про сталий фінансовий розвиток. Наприклад, останній звіт, що стосується сталого фінансування в Україні, був представлений лише в 2021 році, і він виявився загальноописовим, не містючи достатньої інформації про конкретні досягнення та стратегічні плани [2]. Це вказує на необхідність формування більш чіткої системи звітності та моніторингу у сфері сталого фінансування.

По-друге, банки в Україні здійснюють недостатнє фінансування екологічних проєктів. За даними Національного банку України, менше ніж 10% кредитного портфелю направлено на проєкти, що відповідають критеріям сталого розвитку [34]. Ця ситуація частково зумовлена жорсткими вимогами до отримання кредитів, що ускладнює доступ компаній до фінансування. Водночас, деякі установи, такі як «Укрпошта», успішно реалізували проєкти, що фінансувалися через банківські кредити, проте це є скоріше винятком, ніж правилом [38].

По-третє, високий рівень корупції та макроекономічні ризики створюють сприятливе середовище для недовіри з боку інвесторів та споживачів. Це ускладнює впровадження інноваційних фінансових інструментів, таких як зелені облігації, попри те, що їх емісія в Україні зростає [34].

Аналізуючи ситуацію в українському банківському секторі, можна дійти висновку, що хоча деякі банки роблять значні кроки у впровадженні сталого фінансування, загальний рівень ще потребує вдосконалення та підвищення прозорості у звітах про ESG-інвестиції, а також розвитку інструментів для вимірювання впливу екологічних і соціальних проєктів. Загалом банки починають інтегрувати ESG-фактори у свою діяльність, однак цей процес часто обмежений через брак відповідних регуляторних рамок і недостатню фінансову підтримку з боку держави.

Вважаємо, що однією з ключових проблем розвитку сталого фінансування в українських банках є відсутність регулярної звітності та системних інструментів для впровадження ESG-факторів у фінансові рішення. Попри те, що у світі звітування з питань екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності стає обов'язковим стандартом для більшості компаній, в Україні цей процес залишається фрагментарним і нерегулярним. Згідно з даними Національного банку України за 2022 рік [39] лише кілька найбільших банків, таких як ПриватБанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, почали впроваджувати системні інструменти звітності. Однак, навіть у їхніх звітах часто відсутня чітка структура і регулярність публікацій, а також недостатньо уваги приділяється екологічним аспектам їхньої діяльності. Основна частина звітів стосується соціальних ініціатив, таких як підтримка місцевих громад або впровадження програм для співробітників, проте екологічна складова ще перебуває на початковому етапі розвитку.

Відсутність регулярної звітності є серйозною проблемою для українських банків, у першу чергу через те, що це питання прозорості та довіри інвесторів. У країнах ЄС компанії, які регулярно звітують за ESG-критеріями, мають кращий доступ до фінансових ринків і приваблюють більше інвестицій, ніж ті, хто цього не робить. Для українських банків і компаній відсутність системного підходу до звітності означає обмежений доступ до міжнародних ринків капіталу. Наприклад, Ощадбанк, який намагався отримати фінансування від міжнародних організацій для зелених проєктів, стикається з труднощами через недосконалість своєї звітності. Існує також проблема браку інструментів для вимірювання впливу екологічних та соціальних ініціатив. У розвинених країнах для цього використовуються спеціальні метрики та рейтингові агентства, такі як Sustainalytics чи MSCI, які оцінюють рівень ESG-відповідності компаній. В Україні ці інструменти ще не поширені, а отже банки та інші фінансові інститути не можуть точно виміряти ефективність своїх програм.

Ще однією серйозною проблемою, з якою стикаються українські компанії при отриманні фінансування для сталих проєктів, є високі вимоги до кредитування.

Банки висувають жорсткі вимоги до позичальників, зокрема щодо забезпечення кредитів та фінансової звітності. Це ускладнює доступ до фінансування для багатьох малих і середніх підприємств, які мають потенціал для впровадження сталих проєктів, але не можуть відповідати вимогам банків. За даними Світового банку [29], рівень доступності кредитів для малих і середніх підприємств (МСП) в Україні залишається одним із найнижчих в Європі. У 2022 році лише 15% МСП мали доступ до банківських кредитів, що є значно нижчим показником порівняно з країнами ЄС, де цей показник перевищує 40%. Згідно з останніми дослідженнями, зокрема звіту Світового банку, 70% українських підприємств не мають доступу до фінансування для реалізації сталих проєктів, тоді як у країнах ЄС цей показник становить лише 30%. Це свідчить про серйозні бар'єри для розвитку сталого фінансування в Україні.

Високі вимоги до забезпечення та відсутність довгострокових кредитних продуктів для сталих проєктів є основними перешкодами для доступу до фінансування. Крім того, банки часто не готові ризикувати при фінансуванні проєктів з екологічною або соціальною спрямованістю, оскільки вважають їх занадто ризиковими. Цей ризик часто пов'язаний з нестабільністю економічної та військово-політичної ситуації в країні, а також недостатньою правовою базою для захисту інвесторів у сфері екологічних проєктів.

Одним із прикладів компанії, яка стикалася з такими проблемами, є Укрпошта, що у 2021 році спробувала залучити фінансування для проєкту з модернізації своєї логістичної інфраструктури з акцентом на зниження викидів CO₂ [38]. Компанія зіткнулася з численними труднощами при отриманні кредитів через високі вимоги банків до забезпечення та відсутність спеціалізованих інструментів для фінансування сталих проєктів. Лише після тривалих переговорів Укрпошті вдалося отримати часткове фінансування від Європейського інвестиційного банку, що підкреслює важливість міжнародної підтримки для сталих проєктів в Україні.

Незважаючи на всі виклики, державна компанія «Укрпошта» активно працює над впровадженням сталих проєктів у свою діяльність. Тому, у 2021 році Укрпошта стала першою українською компанією, яка випустила «зелені» облігації для фінансування екологічних проєктів у галузі логістики. Компанія залучила понад 500 млн. грн. для реалізації проєкту з модернізації своєї логістичної мережі та переходу на електричний транспорт, що дозволило суттєво знизити викиди вуглецю. Цей крок є важливим прикладом того, як державні компанії можуть використовувати інноваційні фінансові інструменти для досягнення сталих цілей. Окрім випуску «зелених» облігацій, Укрпошта також співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Європейський інвестиційний банк та Світовий банк, для залучення додаткового фінансування для своїх проєктів. Це є важливим прецедентом для інших українських компаній, які можуть скористатися подібними інструментами для впровадження своїх сталих проєктів.

Проблеми нерегулярності звітності та високих вимог до кредитування є серйозними перешкодами для розвитку сталого фінансування в Україні. Впровадження системних інструментів для звітності та зниження бар'єрів для отримання кредитів для сталих проєктів можуть суттєво покращити ситуацію. На основі досвіду таких компаній, як Укрпошта, українські компанії можуть скористатися наявними фінансовими інструментами для реалізації своїх екологічних і соціальних проєктів. Проте, для подальшого розвитку сталого

фінансування в Україні необхідні активні кроки з боку держави, зокрема створення відповідної нормативно-правової бази для захисту інвесторів у сфері сталих проєктів та стимулювання банків до впровадження спеціалізованих продуктів. У 2024 році очікується подальше збільшення кількості проєктів, пов'язаних з відновлюваною енергетикою та енергоефективністю, зокрема завдяки підтримці міжнародних фінансових організацій. Проте, для досягнення реального прогресу, необхідно, щоб українські банки та компанії почали впроваджувати системні підходи до звітності за ESG-критеріями та створили інструменти для вимірювання впливу своїх ініціатив.

Аналіз сталого фінансування показав, що в Україні та світі існує різниця у темпах впровадження сталих фінансових практик. У країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених регіонах спостерігається чітка стратегія інтеграції ESG-принципів у фінансові інструменти, тоді як в Україні цей процес ще перебуває на стадії становлення. Проблеми нерегулярності звітності, високих вимог до кредитування, значних ризиків та відсутності системних інструментів обмежують можливості для компаній, які прагнуть впроваджувати сталу фінансову політику.

Аналіз даних з Національного банку України показує, що більшість українських банків лише починають усвідомлювати важливість екологічних і соціальних факторів у своїй діяльності. Звітність з питань ESG залишається переважно формальною, а недостатня транспарентність у роботі банків ускладнює доступ до міжнародних ринків капіталу.

Висновки і перспективи подальших розробок. На основі проведеного дослідження можна визначити наступні ключові тенденції сталого фінансування у світі та Україні:

– *Регуляторні ініціативи та стандартизація.* У розвинених країнах активно впроваджуються регуляторні ініціативи, які стимулюють банки та інші фінансові інститути до впровадження ESG-принципів. Наприклад, Європейська комісія розробила так званий «Зелений план» (Green Deal), який передбачає жорсткі вимоги до прозорості звітності та інтеграції сталих практик у бізнес [20]. В Україні ж подібні ініціативи поки що відсутні і це суттєво ускладнює розвиток сталого фінансування.

– *Соціальна відповідальність бізнесу.* Важливим аспектом сталого фінансування є соціальна відповідальність бізнесу. У країнах ЄС компанії дедалі більше акцентують увагу на соціальних аспектах, таких як підтримка локальних громад і створення робочих місць. В Україні цей підхід ще не став загальноприйнятим. Багато компаній не враховують соціальні ризики у своїх бізнес-моделях, що може призвести до негативних наслідків.

Вважаємо, що задля поліпшення сталого фінансування в Україні важливо зосередитися на кількох ключових аспектах:

1. *Вдосконалення звітності.* Ефективна звітність є основою для впровадження ESG-принципів у банківську діяльність. В Україні лише 20% комерційних банків регулярно публікують звіти про свою діяльність у сфері сталого фінансування, причому більшість з них не містять важливої інформації щодо екологічних або соціальних аспектів [34].

Для вдосконалення звітності українським банкам варто:

– впроваджувати міжнародні стандарти звітності, такі як GRI (Global Reporting Initiative) та SASB (Sustainability Accounting Standards Board), що

дозволить суттєво підвищити якість наданої інформації та забезпечити кращу оцінку екологічних і соціальних ризиків;

- запровадити обов'язкові вимоги до звітності щодо ESG-факторів на законодавчому рівні, що створить єдиний стандарт для всіх фінансових установ;
- проводити незалежний аудит звітів щодо сталого розвитку, щоб забезпечити довіру до опублікованих даних та їх верифікацію.

2. *Підвищення транспарентності*, яка є ще одним важливим елементом сталого фінансування. В Україні багато банків не надають повну інформацію про свої екологічні та соціальні ініціативи, що ускладнює оцінку їхнього реального впливу.

Для підвищення рівня відкритості банкам варто:

- розробити чіткі політики щодо публікації інформації про екологічні та соціальні проєкти;
- впровадити інформаційні платформи, які забезпечать доступ до актуальних даних про сталий розвиток установи;
- залучати незалежні експертні організації для перевірки наданої інформації.

Вдосконалення звітності та підвищення транспарентності банківської діяльності сприятимуть розвитку сталого фінансування в Україні. Використання міжнародних стандартів звітності, відкритість інформації та доступ до сталих фінансових інструментів дозволять українським банкам не лише підвищити свою конкурентоспроможність, але й забезпечать інвесторам можливість прийняття обґрунтованих рішень. Подальші дослідження у сфері сталого фінансування відкривають широкі можливості для наукових і практичних розробок. Насамперед, важливим напрямом є розробка моделей оцінки ризиків та вигод від інтеграції ESG-факторів у банківські продукти, а також оцінка їх впливу на інвестиційні рішення і прибутковість.

Одним із ключових напрямків майбутніх досліджень є детальний аналіз правових і регуляторних аспектів впровадження сталого фінансування. Потребує уваги і розробка національної нормативної бази, яка відповідатиме європейським вимогам щодо звітності та прозорості у сфері екологічної та соціальної відповідальності. Це дозволить створити єдиний регуляторний підхід до оцінки сталих ініціатив, а також забезпечити зниження екологічних ризиків і підвищення довіри до фінансових установ.

Література

1. *Sustainable Europe by 2030: Strategic Challenges and Opportunities* (2019) / European Union : website. URL: https://commission.europa.eu/document/download/3dab8f75-8c9d-4cf2-b215-d9098e69b654_en?filename=rp_sustainable_europe_30-01_en_web.pdf (access date: 04.09.2024).
2. *Звіт про сталий розвиток за 2023 рік* / Національний банк України : сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf (дата звернення: 04.09.2024).
3. *The Sustainable Development Goals Report* (2020) / United Nations : website. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-09/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2020.pdf> (access date: 06.09.2024).
4. *Paris Climate Agreement* (2015) / United Nations : website. URL: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement> (access date: 06.09.2024).

5. Rats O., Alfimova A. Green bonds as a perspective financial instrument for bank investment in Ukraine. *Development Management*. 2023. Vol. 22 (1). Pp. 8–18. DOI: <http://doi.org/10.57111/devt/1.2023.08>.
6. Doyle, S. (2022). *Prospects for attracting international capital to the banking system of Ukraine: IMF Analytical Report*. URL: <https://www.imf.org/en/countries/ukr?selectedfilters=Article%20IV%20Staff%20Reports#whatsnew> (access date: 09.09.2024).
7. Cantero-Saiz M., Polizzi S., Scannella E. ESG and asset quality in the banking industry: The moderating role of financial performance. *Journal of Sustainable Finance and Investment*. 2024. Vol. 14 (1). Pp. 45–62. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102221>.
8. Alamgir M., Cheng M. Green Bonds as a Tool for Sustainable Development. *Sustainability*. 2023. Vol. 15 (13). 10177. DOI: <https://doi.org/10.3390/su151310177>.
9. Gandhi B. (2021). *Reputation Risk Mitigation through ESG Practices in Banking* / KPMG company : website. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/kw/pdf/insights/2021/05/ESG-risks-in-banks-kw.pdf> (access date: 11.09.2024).
10. Херекар Я. *Стандарти розкриття ESG для небанківських фінансових установ з рекомендаціями* : аналітичний звіт у рамках проєкту «Підтримка зеленого відновлення в Україні» / Програма розвитку ООН в Україні. Київ, 2022. 94 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-08/UNDP-UA-ESG-disclosure-UKR.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).
11. Шульга Н. П., Савлук С. М. «Екологічний» ризик-менеджмент банків як детермінанта сталого фінансування в країнах ЄС. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 6 (131). С. 56–71. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2023\(131\)04](https://doi.org/10.31617/3.2023(131)04).
12. Матусевич О. О., Сербін О. О. Сталий розвиток банківського сектору в Україні в умовах воєнного стану. *Агросвіт*. 2024. № 13. С. 98–106. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.13.98>.
13. *ESG-ризик у банківській сфері* (2022) / KPMG Ukraine : website. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2022/01/esg-risks.pdf> (access date: 12.09.2024).
14. Bortnikov G., & Lyubich O. ESG risk management in Ukrainian banks. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2022. Vol. 6 (47). Pp. 19–33. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.6.47.2022.3885>.
15. Шульга Н. П., Савлук С. М. «Екологічний» вектор регулювання діяльності банків: модель ЄС. *Scientia Fructuosa*. 2024. № 1. С. 110–127. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(153\)07](https://doi.org/10.31617/1.2024(153)07).
16. Шульга Н. П., Омеленчук В. А. ESG-ризик банків. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. Вип. 133 (2). С. 101–119. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)06](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)06).
17. Sommer S. *Sustainable Finance: An Overview*. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). 2020. 30 p. URL: https://www.giz.de/en/downloads/Sustainable%20Finance_English_version.pdf (access date: 13.09.2024).
18. Peeters H. Sustainable Development and the Role of the Financial World. *International Journal of Financial Studies*. 2022. Vol. 10 (3). Pp. 212–230. DOI: https://doi.org/10.1007/1-4020-3653-1_11.
19. Henry D. (2023). *The Top 5 Sustainable Finance Innovations of 2023* / Global Landscapes Forum : website. URL: <https://thinklandscape.globallandscapesforum.org/65738/the-top-5-sustainable-finance-innovations-of-2023> (access date: 16.09.2024).
20. *European Green Deal: Delivering on the EU's Climate Ambition* (2023) / European Commission : website. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/869807/EGD_brochure_EN.pdf.pdf (access date: 16.09.2024).
21. *EU Taxonomy for Sustainable Activities* (2023) / European Commission : website. URL: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en (access date: 18.09.2024).

22. *Climate Report 2023* / BNP Paribas : website. URL: https://cdn-group.bnpparibas.com/uploads/file/bnp_paribas_2023_climate_report.pdf (access date: 18.09.2024).
23. *Green Bond Market Summary (2023)* / Climate Bonds Initiative : website. URL: <https://www.climatebonds.net/market/data> (access date: 18.09.2024).
24. *Green Bonds in Germany (2022)* / German Finance Agency : website. URL: <https://www.deutsche-finanzagentur.de> (access date: 19.09.2024).
25. *Green Bonds: The 2022 Sovereign Issuance from the French Government (2022)* / Agence France Trésor : website. URL: https://www.aft.gouv.fr/files/medias-aft/3_Dette/3.2_OATMLT/3.2.2_OATVerte/OAT_2022_ENG_FINAL_WEB.pdf (access date: 20.09.2024).
26. *Financing Renewable Energy Projects (2023)* / European Investment Bank : website. URL: <https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=25&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1959&loanPartYearTo=2022&orCountries.region=true&orCountries=true§ors=1000&orSectors=true> (access date: 20.09.2024).
27. *President Biden's Plan to Rebuild Infrastructure and Protect Climate (2021)* / The White House : website. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/31/fact-sheet-the-american-jobs-plan> (access date: 23.09.2024).
28. *Bank of America Commits \$1 Trillion to Environmental Business Initiative (2023)* / Bank of America : website. URL: <https://about.bankofamerica.com/en/making-an-impact/environmental-sustainability> (access date: 24.09.2024).
29. *Risk Management in Green Bond Markets (2023)*. In: Sustainable Development Bonds & Green Bonds: The World Bank Impact Report. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/667f95939700497452d00a1544ba2d01-0340022024/original/World-Bank-IBRD-FY23-IMPACT-REPORT.pdf> (access date: 25.09.2024).
30. *Ukraine: Economic Overview (2022)* / World Bank Group : website. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview> (access date: 25.09.2024).
31. *EIB Supports Ukraine's Green Transition (2021)* / European Investment Bank : website. URL: <https://www.eib.org/en/projects/regions/eastern-neighbours/ukraine/index.htm> (access date: 26.09.2024).
32. *Sustainability Reporting by Financial Institutions (2020)* / International Finance Corporation (World Bank Group) : website. URL: <https://www.ifcbeyondthebalancesheet.org/sustainability-reporting-financial-institutions> (access date: 27.09.2024).
33. *Citi ESG Investor Survey 2022* / Citibank : website. URL: <https://www.citigroup.com/rcs/citigpa/storage/public/Global-ESG-Report-2022.pdf> (access date: 27.09.2024).
34. *Річний звіт Національного банку України за 2023 рік* / Національний банк України : сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=8 (дата звернення: 27.09.2024).
35. *Річний звіт АТ «Ощадбанк» за 2023 рік* / АТ «Ощадбанк» : сайт. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/osadbank-opublikuvav-ricnij-finansovij-zvit-za-2023-rik-pidtverdzenij-zovnisnim-auditorom-ta-zatverdzenij-akcionerom> (дата звернення: 30.09.2024).
36. *ESG Factors in Banking (2022)* / Moody's Investors Service. URL: <https://www.moody's.com/research/ESG-Factors-in-Banking> (access date: 30.09.2024).
37. *Sustainability and ESG Ratings in Ukraine (2022)* / Fitch Ratings : website. URL: <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/fitch-downgrades-ukraine-to-rd-13-08-2024> (access date: 30.09.2024).
38. *Sustainability Report 2023* / European Bank for Reconstruction and Development : website. URL: <https://www.ebrd.com/documents/environment/sustainability-report-2023-pdf.pdf> (access date: 01.10.2024).
39. *Річний звіт Національного банку України за 2022 рік* / Національний банк України : сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf (дата звернення: 01.10.2024).

References

1. *Sustainable Europe by 2030: Strategic Challenges and Opportunities* (2019). European Union : website. Retrieved from: https://commission.europa.eu/document/download/3dab8f75-8c9d-4cf2-b215-d9098e69b654_en?filename=rp_sustainable_europe_30-01_en_web.pdf.
2. *Sustainability Report for 2023* [Zvit pro stalyy rozvytok za 2023 rik], National Bank of Ukraine: website. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf [in Ukrainian]
3. *The Sustainable Development Goals Report* (2020). United Nations: website. Retrieved from: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-09/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2020.pdf>.
4. *Paris Climate Agreement* (2015). United Nations: website. Retrieved from: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement>.
5. Rats, O., & Alifimova, A. (2023). Green bonds as a perspective financial instrument for bank investment in Ukraine. *Development Management*, Vol. 22 (1), pp. 8–18. DOI: <http://doi.org/10.57111/devt/1.2023.08>.
6. Doyle, S. (2022). *Prospects for attracting international capital to the banking system of Ukraine: IMF Analytical Report*. Retrieved from: <https://www.imf.org/en/countries/ukr?selectedfilters=Article%20IV%20Staff%20Reports#whatsnew>.
7. Cantero-Saiz, M., Polizzi, S., & Scannella, E. (2024). ESG and asset quality in the banking industry: The moderating role of financial performance. *Journal of Sustainable Finance and Investment*, Vol. 14 (1), pp. 45–62. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102221>.
8. Alamgir, M., & Cheng, M. (2023). Green Bonds as a Tool for Sustainable Development. *Sustainability*, Vol. 15 (13), 10177. DOI: <https://doi.org/10.3390/su151310177>.
9. Gandhi, B. (2021). *Reputation Risk Mitigation through ESG Practices in Banking*. KPMG company: website. Retrieved from: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/kw/pdf/insights/2021/05/ESG-risks-in-banks-kw.pdf>.
10. Herekar, Ya. (2022). *ESG Disclosure Standards for Non-Banking Financial Institutions with Recommendations*: analytical report of the «Supporting Green Recovery in Ukraine» project [Standarty rozkryttia ESG dlia nebankivskykh finansovykh ustanov z rekomendatsiamy: analitychnyi zvit u ramkakh proiektu «Pidtrymka zelenoho vidnovlennia v Ukraini»], United Nations Development Programme (UNDP), Kyiv, 94 s. Retrieved from: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-08/UNDP-UA-ESG-disclosure-UKR.pdf> [in Ukrainian]
11. Shulha, N. P., & Savluk, S. M. (2023). «Ecological» risk management of banks as a determinant of sustainable financing in EU countries [«Ekolohichniy» ryzyk-menedzhment bankiv yak determinanta staloho finansuvannia v krainakh ES], *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, No. 6 (131), s. 56–71. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2023\(131\)04](https://doi.org/10.31617/3.2023(131)04) [in Ukrainian]
12. Matusievych, O. O., & Serbin, O. O. (2024). Sustainable development of the banking sector in Ukraine under martial law [Stalyy rozvytok bankivskoho sektoru v Ukraini v umovakh voiennoho stanu], *Ahrosvit*, No. 13, s. 98–106. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.13.98> [in Ukrainian]
13. *ESG Risks in the Banking Sector* (2022). KPMG Ukraine: website. Retrieved from: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2022/01/esg-risks.pdf>.
14. Bortnikov, G., & Lyubich, O. (2022). ESG risk management in Ukrainian banks. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, Vol. 6 (47), pp. 19–33. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3885>.
15. Shulha, N. P., & Savluk, S. M. (2024). The «ecological» vector of banking regulation: the EU model [«Ekolohichniy» vector rehuliuвання diialnosti bankiv: model ES], *Scientia Fructuosa*, No. 1, s. 110–127. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(153\)07](https://doi.org/10.31617/1.2024(153)07) [in Ukrainian]
16. Shulha, N. P., & Omelenchuk, V. A. (2024). ESG risks of banks [ESG ryzyky bankiv], *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, No. 133 (2), s. 101–119. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)06](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)06) [in Ukrainian]

17. Sommer, S. (2020). *Sustainable Finance: An Overview*. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). 2020. 30 p. Retrieved from: https://www.giz.de/en/downloads/Sustainable%20Finance_English_version.pdf.
18. Peeters, H. (2022). Sustainable Development and the Role of the Financial World. *International Journal of Financial Studies*, Vol. 10 (3), s. 212–230. DOI: https://doi.org/10.1007/1-4020-3653-1_11.
19. Henry, D. (2023). *The Top 5 Sustainable Finance Innovations of 2023*. Global Landscapes Forum: website. Retrieved from: <https://thinklandscape.globallandscapesforum.org/65738/the-top-5-sustainable-finance-innovations-of-2023>.
20. *European Green Deal: Delivering on the EU's Climate Ambition* (2023). European Commission: website. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/869807/EGD_brochure_EN.pdf.pdf.
21. *EU Taxonomy for Sustainable Activities* (2023). European Commission: website. Retrieved from: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en.
22. *Climate Report 2023 / BNP Paribas*: website. Retrieved from: https://cdn-group.bnpparibas.com/uploads/file/bnp_paribas_2023_climate_report.pdf.
23. *Green Bond Market Summary* (2023). Climate Bonds Initiative: website. Retrieved from: <https://www.climatebonds.net/market/data>.
24. *Green Bonds in Germany* (2022). German Finance Agency: website. Retrieved from: <https://www.deutsche-finanzagentur.de>.
25. *Green Bonds: The 2022 Sovereign Issuance from the French Government* (2022). Agence France Trésor: website. Retrieved from: https://www.aft.gouv.fr/files/medias-aft/3_Dette/3.2_OATMLT/3.2.2_OATVerte/OAT_2022_ENG_FINAL_WEB.pdf.
26. *Financing Renewable Energy Projects* (2023) / European Investment Bank: website. Retrieved from: <https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=25&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1959&loanPartYearTo=2022&orCountries.region=true&orCountries=true§ors=1000&orSectors=true>.
27. *President Biden's Plan to Rebuild Infrastructure and Protect Climate* (2021). The White House: website. Retrieved from: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/31/fact-sheet-the-american-jobs-plan>.
28. *Bank of America Commits \$1 Trillion to Environmental Business Initiative* (2023). Bank of America: website. Retrieved from: <https://about.bankofamerica.com/en/making-an-impact/environmental-sustainability>.
29. *Risk Management in Green Bond Markets* (2023). In: Sustainable Development Bonds & Green Bonds: The World Bank Impact Report. Retrieved from: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/667f95939700497452d00a1544ba2d01-0340022024/original/World-Bank-IBRD-FY23-IMPACT-REPORT.pdf>.
30. *Ukraine: Economic Overview* (2022). World Bank Group: website. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>.
31. *EIB Supports Ukraine's Green Transition* (2021). European Investment Bank: website. Retrieved from: <https://www.eib.org/en/projects/regions/eastern-neighbours/ukraine/index.htm>.
32. *Sustainability Reporting by Financial Institutions* (2020). International Finance Corporation (World Bank Group): website. URL: <https://www.ifcbeyondthebalancesheet.org/sustainability-reporting-financial-institutions>.
33. *Citi ESG Investor Survey 2022*. Citibank: website. Retrieved from: <https://www.citigroup.com/rcs/citigpa/storage/public/Global-ESG-Report-2022.pdf>.
34. *Annual Report of the National Bank of Ukraine for 2023* [Richnyi zvit Natsionalnoho Banku Ukrainy za 2023 rik], National Bank of Ukraine: website. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=8 [in Ukrainian]

35. *JSC «Oschadbank» Annual Report for 2023* [Richnyi zvit AT «Oshchadbank» za 2023 rik], JSC «Oschadbank»; website. Retrieved from: <https://www.oschadbank.ua/news/osadbank-opublikuvay-ricnij-finansovij-zvit-za-2023-rik-pidtverdzenij-zovnisnim-auditorom-ta-zatverdzenij-akcionerom> [in Ukrainian]
36. *ESG Factors in Banking* (2022). Moody's Investors Service. Retrieved from: <https://www.moody.com/research/ESG-Factors-in-Banking>.
37. *Sustainability and ESG Ratings in Ukraine* (2022). Fitch Ratings: website. Retrieved from: <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/fitch-downgrades-ukraine-to-rd-13-08-2024>.
38. *Sustainability Report 2023*. European Bank for Reconstruction and Development: website. Retrieved from: <https://www.ebrd.com/documents/environment/sustainability-report-2023pdf.pdf>.
39. *Annual Report of the National Bank of Ukraine for 2022* [Richnyi zvit Natsionalnoho Banku Ukrainy za 2022 rik], National Bank of Ukraine: website. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf [in Ukrainian]